

Konsolide Finansal Tablolar Standardına Göre Edinim Tarihindeki Konsolidasyon Prosedürleri

Aylin POROY ARSOY *

ÖZET

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar'a göre, ana ortaklık bağlı ortaklık üzerinde kontrol gücünü elde ettiği tarihte konsolidasyon işlemine başlar ve kontrol gücünü yitirene kadar konsolidasyon işlemine devam eder. TFRS 10, ana ortaklığın bağlı ortaklık üzerindeki kontrol gücünün derecesinin belirlenmesi konusunda bilgiler içerir ve ayrıca edinim tarihinde ve edinim tarihinden sonraki dönemlerde uygulanacak olan konsolidasyon prosedürleri hakkında açıklamalar getirir. TFRS 10, edinim tarihinde şerefiyenin ve kontrol gücü olmayan payların ölçümü konusunda TFRS 3 İşletme Birleşmeleri'ne atıf yapmaktadır. Bu çalışmanın amacı, muhasebe standartları gerekliliklerine göre, edinim tarihinde uygulanacak olan konsolidasyon prosedürlerini incelemek ve edinim tarihinde şerefiyenin ve kontrol gücü olmayan payların değerinin hesaplanmasında kullanılan yöntemleri karşılaştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: TFRS 10, TFRS 3, Konsolide Finansal Tablolar, Şerefiye, Kontrol Gücü Olmayan Paylar.

JEL Sınıflandırması: M40, M41.

Consolidation Procedures at the Date of Acquisition Under Consolidated Financial Statements Standard

ABSTRACT

According to TFRS 10 Consolidated Financial Statements, a parent company consolidates a subsidiary from the date on which the parent company first obtains control, and continues consolidating that subsidiary until the date on which control is lost. TFRS 10 includes guidance on how to determine the level of control over the subsidiary, on the other hand also includes consolidation procedures that should be adopted on and after the date of acquisition. TFRS 10 refers to TFRS 3 Business Combinations for measuring goodwill and noncontrolling interests at the date of acquisition. The aim of this study is to examine the consolidation procedures at the date of acquisition and compare the methods that could be applied for calculating goodwill and non controlling interests at the date of acquisition according to accounting standards.

Keywords: TFRS 10, TFRS 3, Consolidated Financial Statements, Goodwill, Noncontrolling Interest.

Jel Classification: M40, M41.

* Doç. Dr. Aylin POROY ARSOY, Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, aporoy@uludag.edu.tr

1. GİRİŞ

Mayıs 2011’de Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) eş zamanlı olarak topluluk muhasebesini konu alan ve beş standarttan oluşan (üç yeni ve iki revize edilmiş) bir standart seti yayınlamıştır. Bu beş standart, konsolidasyon, müşterek anlaşmalar, özsermaye yöntemi ve diğer işletmelerdeki paylara ilişkin açıklamaları tüm yönleri ile kapsamaktadır. Konsolide edilmeyen işletmelerin açıklamaları da ilk defa bu çerçevede ele alınmıştır. Şekil 1’de IASB tarafından yayınlanan topluluk muhasebesi standartlarının kapsamı izlenebilmektedir.

Şekil 1: Topluluk Muhasebesi Standartları ve Kapsamları

	Muhasebe	Dipnotlar	Bireysel finansal tablolar
Bağlı ortaklıklar	UFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar	UFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar	UMS 27 Bireysel Finansal Tablolar
İştirakler	UMS 28 İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar		
İş ortaklıkları			
Müşterek faaliyetler	UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar		UFRS 11 Müşterek Anlaşmalar
Konsolide edilmeyen yapılandırılmış işletmeler	UFRS 9 / UMS 39		UFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar

Kaynak: KPMG, (2012), Konsolidasyon: Tek Bir Kontrol Modeli, UFRS Bülten Temmuz 2012, Sayı 1, s.6.

Topluluk muhasebesi standartları içinde yer alan IFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar’ın geliştirilmesi, eski standart IAS 27’nin Nisan 2002’de IASB’nin gündemine alınması ile başlamıştır. Gündeme alınan projenin amacı, kontrol kavramına dayalı ve tüm işletmeler için geçerli olabilecek tek bir konsolidasyon modeli geliştirmektir. Bu doğrultuda yürütülen proje çalışmaları sürecinde 18 Aralık 2008’de Nihai Taslak (ED 10) Konsolide Finansal Tablolar yayımlandı ve kamuoyunun görüşüne açıldı. Yapılan revizyonlar neticesinde ise, 12 Mayıs 2011’de IFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar ve IFRS 12 Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar yayımlandı.

IFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, bir işletmenin bir veya birden fazla işletmeyi kontrol ettiğinde düzenlenecek olan konsolide finansal tabloların hazırlanmasına ve sunumuna ilişkin ilkeleri düzenlemektedir. Ayrıca IAS 27 ve SIC 12 Konsolidasyon- Özel Amaçlı İşletmeler’de yer alan kontrol kavramını değiştirerek, kontrolü tanımlayan tek bir model içermektedir. IASB tarafından IAS 27 ve SIC 12’de yer alan temel konsolidasyon modelinin her zaman ve her ortamda tutarlı olarak uygulanabilir olmadığı ifade edilmektedir. IFRS 10, IAS 27 ve SIC 12’deki kavramları kontrol ilkesine dayanan tek bir konsolidasyon

Muhasebe ve Finansman Dergisi

modeli çerçevesinde birleştirmektedir. Tüm işletmelerde geçerli olan tek bir konsolidasyon modeli, farklı yapılarıdaki işletmelerde nasıl bir yol izleneceği konusundaki belirsizliği de ortadan kaldırmaktadır. IFRS 10'da yer alan konsolidasyon modeli, daha önce IAS 27 ve SIC 12 de kısaca ifade edilmiş gereklilikleri açıklığa kavuşturmakta ve ayrıca ek uygulama rehberliği sağlamaktadır (IASB, 2011:5).

Türkiye'de muhasebe standartlarını belirleyici kurum olan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu, IASB'de yaşanan revizyon sürecini takip ederek, "TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar" Standardını 31/12/2012 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere 28/10/2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazetede yayınlamıştır. Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu tarafından yayınlanan TMS/TFRS' ler IASB tarafından yayınlanan IAS/IFRS setinin tam olarak çevirisi olduğu için, çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde sözü geçen standartlar TFRS olarak anılacaktır.

Bu çalışmanın amacı, TFRS 10 gerekliliklerine göre, edinim tarihinde uygulanacak olan konsolidasyon prosedürlerini incelemek ve edinim tarihinde şerefiyenin ve kontrol gücü olmayan payların değerinin hesaplanmasında kullanılan yöntemleri karşılaştırmaktır. Ülkemizdeki akademik çalışmalarda söz konusu yöntemlerin karşılaştırmalı olarak incelenmemiş olması bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

2. TFRS 10 KONSOLİDE FİNANSAL TABLOLAR VE KONSOLİDASYON PROSEDÜRLERİ

Ana ortaklık, konsolide finansal tablolarını hazırlarken, benzer koşullardaki benzer işlemler ve olaylar için yeknesak muhasebe politikaları kullanır. Yatırım yapılan işletmenin konsolidasyonu, yatırımcı işletmenin, yatırım yaptığı işletmenin kontrolünü elde ettiği tarihte başlar, kontrolü kaybettiği tarihte de sona erer.(TFRS 10:19-20)

Konsolide finansal tablolar hazırlanırken raporlayan işletme, finansal tablolarda yer alan kalemleri (varlıklar, borçlar, özkaynaklar, gelirler ve giderler) satır satır birleştirir. Topluluğa ilişkin finansal bilgileri tek bir ekonomik işletme olarak ifade edebilmek için aşağıdaki prosedürler uygulanır: (TFRS 10:B86)

- Ana ortaklığın ve bağlı ortaklıklarının varlık, yükümlülük, özkaynak, gelir, gider ve nakit akışlarına ait benzer kalemleri birleştirilir.
- Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının defter değeri ile bağlı ortaklığın özkaynaklarından ana ortaklığın payına isabet eden tutarlar netleştirilir. (elimine edilir)
- Grup işletmeleri arasındaki işlemlerle ilgili grup içi varlık, borç, özkaynak, gelir, gider ve nakit akışlarının tümü elimine edilir.

TFRS 10'da bazı konsolidasyon prosedürlerinde TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardına atıf yapıldığı görülmektedir.

Konsolidasyon sürecinin detayları topluluğun yapısına ve finansal raporlama sistemine bağlı olarak topluluktan topluluğa değişim gösterecektir. Standardın dayandığı geleneksel

yaklaşımına göre, topluluk içinde yer alan işletmeler için her raporlama tarihinde konsolide finansal tablolar hazırlanır. Ancak detaylı iş raporlama sistemleri kullanan büyük topluluklarda bu tür konsolide finansal bilgiler raporlama tarihi itibarıyla değil, otomatik olarak ve anlık hazırlanabilmektedir (Grand Thornton, 2011:58).

Konsolidasyon sürecinde yer alan basamaklar ve bu basamaklardaki dikkat edilmesi gereken noktalar Tablo 1’de izlenebilmektedir.

Tablo 1: Konsolidasyon Prosedürleri

BASAMAKLAR	ÖNEMLİ KONULAR
BASAMAK 1 – toplulukta yer alan tüm işletmelerin finansal tablolarının birleştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Benzer muhasebe politikaları • Aynı olmayan raporlama tarihleri • Yabancı ülkelerdeki bağlı ortaklıklar • Önemsiz bağlı ortaklıklar (kontrol gücü olmayan) • Topluluk yapısındaki değişiklikler
BASAMAK 2 - topluluk içi işlemlerin ve bakiyelerin eliminasyonu	<ul style="list-style-type: none"> • Topluluk içi zararlar ve kazançlar • Vergi etkileri • Sınıflandırmayı etkileyen topluluk içi anlaşmalar
BASAMAK 3 – her bir bağlı ortaklıktaki ana ortaklık yatırımının eliminasyonu ve şerefiyenin ve diğer düzeltmelerin kayıtlanması	<ul style="list-style-type: none"> • Düzeltme kayıtlarının yapılması • Şerefiyenin itfası
BASAMAK 4 - kapsamlı karın ve özsermayenin kontrol gücü olmayan paylara dağıtımı	<ul style="list-style-type: none"> • Etkin sahiplik yüzdesinin belirlenmesi • Kontrol gücü olmayan payların ölçümü yönteminin seçimi

Kaynak: Grand Thornton.2011.Under Control: A practical Guide to Applying IFRS 10 Consolidated Financial Statements, s.52.

3. EDİNİM TARİHİNDE ŞEREFİYENİN VE KONTROL GÜCÜ OLMAYAN PAYLARIN BELİRLENMESİ

Edinim tarihinde, henüz topluluğa dahil şirketler arasında eliminasyon gerektirecek işlemler ortaya çıkmadan önce yapılan hem şerefiyenin hem de kontrol gücü olmayan payların hesaplanması işlemi, konsolidasyon sürecinin başlangıcını oluşturmaktadır. TFRS 10 edinim tarihindeki bu işlemler için TFRS 3 İşletme Birleşmeleri’ne atıf yapılmaktadır.

TFRS 3’de kontrol gücü olmayan paylar “doğrudan veya dolaylı olarak ana şirkete atfedilemeyen, bir bağlı ortaklıktaki özkaynak” olarak tanımlanmaktadır. Benzer bir tanım TFRS 10’da da bulunmaktadır.

Ana ortaklığın, bağlı ortaklığın %100’ünden daha az bir paya sahip olması durumunda, konsolide finansal tabloların düzenlenmesinde ayrı bir prosedür ortaya çıkmaktadır. Bu durumda kontrol gücü olmayan payların belirlenmesi ve konsolide finansal tablolarda sunulması gerekmektedir. Kontrol gücü olmayan paylar, konsolide finansal durum tablosunda özkaynaklarda ayrı bir kalem olarak yer alır. Kontrol gücü olmayan payların belirlenmesinde iki farklı yöntem bulunmaktadır: (TFRS 3: 19)

- a) Kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer ile ölçümü ile veya;

Muhasebe ve Finansman Dergisi

b) Kontrol gücü olmayan payların bağlı ortaklığın net varlıklarının orantılı payı üzerinden ölçümü.

İki yöntemde kontrol gücü olmayan paylar farklı şekillerde hesaplanacağı için şerefiye tutarı da farklılaşacaktır.

İki yöntemin uygulanmasında üç tür farklılık ortaya çıkmaktadır: (Ernst & Young, 2013:638-639)

- Kontrol gücü olmayan payların bağlı ortaklığın net varlıklarının orantılı payı üzerinden ölçümü yöntemi uygulandığında; kontrol gücü olmayan paylar ve şerefiye tutarları; kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer ile ölçümü yöntemine göre daha düşük hesaplanacaktır.

- Eğer şerefiyenin dağıtıldığı nakit yaratan birim sonraki dönemlerde değer düşüklüğüne uğrarsa, kar veya zarara aktarılan şerefiyenin itfasına ilişkin tutarlar, kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer ile ölçümü yönteminde daha düşük hesaplanacaktır.

- Üçüncü fark, ana ortaklığın daha sonraki dönemlerde bağlı ortaklığın daha fazla hissesini edinimi ile ortaya çıkacaktır. Edinim tarihinde kontrol gücü olmayan payların net varlıklarının orantılı payı üzerinden ölçümü yöntemi benimsenmişse, gerçeğe uygun değer üzerinden yapılan yeni bir hisse alımı için kontrol gücü olmayan paylardaki azalış tutarı daha yüksek olacaktır.

3.1. Kontrol Gücü Olmayan Payların Gerçeğe Uygun Değer İle Ölçümü

Kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer ile ölçümünde, bağlı ortaklığın tüm varlık ve kaynak kalemlerinin gerçeğe uygun değeri ile konsolide finansal tablolara alınması amaçlanmaktadır. Bağlı ortaklığın tüm varlık ve kaynak kalemleri, aynı zamanda özkaynaklarında ortaya çıkan değer artışı; edinim tarihinde gerçeğe uygun değerleri ile kayda alınacaktır. Ayrıca, ana ortaklığın kontrol ettiği paylara düşen kısmı ile kontrol gücü olmayan paylara düşen kısmını gösterecek şekilde şerefiyenin de hesaplanması gerekmektedir.

Örneğin¹, 1 Ocak 2015’de A şirketi, B şirketinin %80 oranındaki sermaye payına tekabül eden toplam 6.000 adet hisse senedine 150.000 TL ödeyerek sahip olmuştur. A şirketi kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer ile ölçümüne karar vermiştir.

150.000 TL, B şirketinin %80 oranındaki hisselerinin gerçeğe uygun değeri olduğuna göre; %20 oranındaki kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değeri;

$$(150.000/0,80) \times \%20 = 37.500 \text{ TL olarak hesaplanır.}$$

¹ Konuya ilişkin örnek “Mackenzie Bruce, Coetsee Danie, Njikizana Tapiwa, Chamboko Raymond, Colyvas Blaise, Hanekom Brandon. 2013. Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards, Wiley, USA s.266-270’de verilen yaklaşım doğrultusunda hazırlanmıştır.

<i>A VE B ŞİRKETİ 1 OCAK 2015 TARİHLİ FİNANSAL DURUM TABLOLARI</i>		
<i>(KONSOLIDASYON ÖNCESİ)</i>		
	A ŞİRKETİ	B ŞİRKETİ
VARLIKLAR		
Kasa	196.350	56.100
Alıcılar	51.300	13.650
Stoklar	34.350	24.150
Tesis, makine ve cihazlar	150.000	75.000
Birikmiş amortismanlar (-)	-31.500	-15.000
Haklar	0	15.000
TOPLAM VARLIKLAR	400.500	168.900
KAYNAKLAR		
Satıcılar	6.000	9.900
Borç senetleri	150.000	0
Sermaye	172.500	97.500
Geçmiş yıl karları	72.000	61.500
TOPLAM KAYNAKLAR	400.500	168.900

B şirketinin net varlıkları, varlıklar toplamından borçların düşülmesi suretiyle bulunur:

$$168.900 - 9.900 = 159.000 \text{ TL}$$

Edinim tarihinde B şirketinin varlık ve borçlarının gerçeğe uygun değerleri şu şekilde tespit edilmiştir:

	<i>Defter değeri</i>	<i>Gerçeğe uygun değer</i>	<i>Fark</i>
Kasa	56.100	56.100	0
Alıcılar	13.650	13.650	0
Stoklar	24.150	25.650	1.500
Tesis, makine ve cihazlar (net)	60.000	72.000	12.000
Haklar	15.000	19.500	4.500
Satıcılar	-9.900	-9.900	0
TOPLAM	159.000	177.000	18.000

Tesis, makine ve cihazların net defter değeri 60.000 TL dir. (75000 eksi %20 amortisman). Tesis makine ve cihazların yenileme maliyeti brüt 90.000 TL olarak belirlenmiş; %20 amortisman payı (18.000) düşüldükten sonra net gerçeğe uygun değeri 72.000 TL olarak bulunmuştur. Yapılan bu gerçeğe uygun değer ölçümünde hesaplanan toplam 18.000 TL lik gerçeğe uygun değer ölçüm farkının 14.400 TL lik kısmı (18.000

Muhasebe ve Finansman Dergisi

x%80) A ana ortaklığın payına düşen kısım; 3.600 TL lık kısmı ise (18.000 x%20) B bağlı ortaklığın payına düşen kısımdır.

Kontrol gücü olmayan payların ve şerefiyenin hesaplanması aşağıdaki gibi yapılır:

Edinin maliyetinin gerçeğe uygun değeri	150.000
(+) Kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değeri	37.500
(-) B şirketinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri	(177.000)
ŞEREFİYE	10.500
Şerefiyenin ana ortaklığın payına düşen kısmı: 10.500 x %80 = 8.400 TL	
Şerefiyenin kontrol gücü olmayan paylara düşen kısmı: 10.500 x %20= 2.100 TL	

A ana ortaklık ve B bağlı ortaklığın eliminasyon kayıtlarının ilki; A ana ortaklığın “Bağlı Ortaklıklar Hesabı” ile B bağlı ortaklığın özkaynak hesapları arasında gerçekleştirilir. Bu kayıtla ayrıca, kontrol gücü olmayan payların %20 lik bölümünün de ayrıca konsolide finansal durum tablosunda gösterilmesi sağlanır. Zira konsolidasyon işlemi, kontrol gücü olmayan payların bulunması durumunda, özkaynak eliminasyon kaydı, ana ortaklığın bağlı ortaklığa olan yatırımının yüzde oranı dahilinde yapılır.

Öncelikle, B bağlı ortaklığın özkaynağı ile A ana ortaklığın yatırımının eliminasyonu yapılır. B şirketinin 97.500 TL lık sermaye tutarının %80’i olan 78.000 TL ve 61.500 TL lık geçmiş yıl karlarının %80’i olan 49.200 TL eliminasyon kaydında yer alır. Ayrıca B bağlı ortaklığının varlık ve kaynaklarının gerçeğe uygun değer ile ölçümünden kaynaklanan farkların “Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hesabı”na alınması kaydı gerçekleştirilir. Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hs., kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değer ile ölçümü yöntemi kullanıldığında, bağlı ortaklığın varlık ve kaynaklarının defter değerleri ve gerçeğe uygun değerleri arasındaki farkların izlendiği hesaptır.

/	
Sermaye Hs.(B Şti.)	78.000
Geçmiş Yıl Karları Hs.(B Şti.)	49.200
Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hs.	18.000
Şerefiye Hs.	10.500
/	
Bağlı Ortaklıklar (A Şti)	150.000
Kontrol gücü olmayan payların yeniden değerlendirme payı	3.600
Kontrol gücü olmayan payların şerefiye payı	2.100
/	

Daha sonra, “Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hesabı”nda bulunan 18.000 TL lık tutarın B bağlı ortaklığının ilgili kalemlerine dağıtımı yapılır. Bu kayıt sayesinde konsolide finansal durum tablosunda, B bağlı ortaklığın varlık ve kaynak kalemlerinin gerçeğe uygun değerleri ile gösterilmesi sağlanmış olur. Bu iki kayıt, “Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hs.” kullanılmadan tek kayıt ile de gerçekleştirilebilir.

Stoklar Hs.	1.500
Tesis, Makine ve Cihazlar Hs.	15.000
Haklar Hs.	4.500
Birikmiş Amortismanlar Hs.	3.000
Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hs.	18.000

Konsolide çalışma kağıdından da izlenebileceği gibi konsolide finansal durum tablosunun pasifinde yer alacak olan kontrol gücü olmayan paylar 37.500 TL lık tutarının dağılımı şu şekildedir:

B bağlı ortaklığının sermayesinin %20’u	19.500
B bağlı ortaklığının geçmiş yıl karlarının %20’u	12.300
Kontrol gücü olmayan payların yeniden değerlendirme payı	3.600
Kontrol gücü olmayan payların şerefiye payı	<u>2.100</u>
	37.500 TL

Edinim tarihinde A ana ortaklık ve B bağlı ortaklığın konsolide çalışma kağıtları şu şekilde düzenlenir:

	A şirketi	B şirketi	Düzeltilmeler ve eliminasyonlar		Kontrol gücü olmayan paylar	Konsolide bakiyeler
			Borç	Alacak		
Kasa	196.350	56.100		150.000		102.450
Alıcılar	51.300	13.650				64.950
Stoklar	34.350	24.150	1.500			60.000
Tesis, makine ve cihazlar	150.000	75.000	15.000			240.000
Birikmiş amortismanlar (-)	(31.500)	(15.000)		3.000		(49.500)
Bağlı ortaklıklar			150.000	150.000		
Gerçeğe uygun değer ölçüm farkı			18.000	18.000		
Şerefiye			10.500			10.500
Haklar	0	15.000	4.500			19.500
Toplam varlıklar						447.900
Satıcılar	6.000	9.900				15.900
Borç senetleri	150.000	0				150.000
Sermaye	172.500	97.500	78.000		19.500	172.500
Geçmiş yıl karları	72.000	61.500	49.200		12.300	72.000
Kontrol gücü olmayan payların yeniden değerlendirme payı				3.600	3.600	
Kontrol gücü olmayan payların şerefiye payı				2.100	2.100	
Kontrol gücü olmayan paylar						37.500
Toplam kaynaklar						447.900

Bu verilere göre A ana ortaklığının konsolide finansal durum tablosu şu şekilde düzenlenir:

<i>A ANA ORTAKLIK 1 Ocak 2015 TARİHLİ</i>	
<i>KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU</i>	
<u>VARLIKLAR</u>	<u>447.900</u>
Kasa	102.450
Alıcılar	64.950
Stoklar	60.000
Tesis, makine ve cihazlar	240.000
Birikmiş amortismanlar (-)	(49.500)
Şerefiye	10.500
Haklar	19.500
AKTİF TOPLAMI	447.900
<u>BORÇLAR</u>	<u>165.900</u>
Satıcılar	15.900
Borç senetleri	150.000
<u>ÖZKAYNAKLAR</u>	<u>282.000</u>
Sermaye	172.500
Geçmiş yıl karları	72.000
Kontrol gücü olmayan paylar	37.500
PASİF TOPLAMI	447.900

Eliminasyon kayıtlarında A ana ortaklığının “Bağlı Ortaklıklar Hesabı”ndaki yatırımı ile B bağlı ortaklığının özsermayesi elimine edildiği için, konsolide finansal durum tablosunda, B bağlı ortaklığının özsermayesi yer almaz. Yalnızca kontrol gücü olmayan payların (%20) özkaynak payı pasifte gösterilir.

3.2. Kontrol Gücü Olmayan Payların Bağlı Ortaklığın Net Varlıklarının Orantılı Payı Üzerinden Ölçümü

Kontrol gücü olmayan payların bağlı ortaklığın net varlıklarının orantılı payı üzerinden ölçümü yönteminde, edinim tarihinde bağlı ortaklığın tüm varlık ve kaynaklarının ve aynı zamanda kontrol gücü olmayan payların yatırım değerinin gerçeğe uygun değerleri ile konsolide finansal tablolara alınması sağlanır. Bu yöntemin kontrol gücü olmayan gerçeğe uygun değer ile ölçümü yönteminden farkı, şerefiyenin sadece ana ortaklığa ait olmasıdır. Bağlı ortaklığa herhangi bir şerefiye tutarı atfedilmeyecektir.

Muhasebe ve Finansman Dergisi

Örneğin2, yukarıda verilmiş olan A ana ortaklık ve B bağlı ortaklık örneğini, kontrol gücü olmayan payların hesaplanmasında kullanılan ikinci yöntem olan “kontrol gücü olmayan payların bağlı ortaklığın net varlıklarının orantılı payı üzerinden ölçümü” yöntemi ile şu şekilde çözebiliriz.

Edinim maliyetinin gerçeğe uygun değeri	150.000
(+) Kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değeri	37.500
(-) B şirketinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri	(177.000)
ŞEREFİYE	10.500
Şerefiyenin ana ortaklığın payına düşen kısmı: $10.500 \times \%80 = 8.400$ TL	

Eliminasyon kayıtlarının ilki, A ana ortaklığın bağlı ortaklıklar hesabı ile B bağlı ortaklığın özkaynak hesapları arasında yapılır. B şirketinin 97.500 TL lık sermaye tutarının %80’i olan 78.000 TL ve 61.500 TL lık geçmiş yıl karlarının %80’i olan 49.200 TL eliminasyon kaydında yer alır. Şerefiye sadece A ana ortaklığın payına düşen kısmı ifade etmektedir.

_____ / _____	
Sermaye Hs.(B Şti.)	78.000
Geçmiş Yıl Karları Hs.(B Şti.)	49.200
Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hs.	18.000
Şerefiye Hs.	8.400
Bağlı Ortaklıklar (A Şti)	150.000
Kontrol gücü olmayan payların yeniden değerlendirme payı	3.600
_____ / _____	

Daha sonra, “ Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hesabı”nda bulunan 18.000 TL lık tutarın B bağlı ortaklığının ilgili kalemlerine dağıtımını yapılır. Bu kayıt sayesinde konsolide finansal durum tablosunda, B bağlı ortaklığın varlık ve kaynak kalemlerinin gerçeğe uygun değerleri ile gösterilmesi sağlanmış olur.

Stoklar Hs.	1.500
Tesis, Makine ve Cihazlar Hs.	15.000
Haklar Hs.	4.500
Birikmiş Amortismanlar Hs.	3.000
Gerçeğe Uygun Değer Ölçüm Farkı Hs.	18.000

Konsolide çalışma kağıdından da izlenebileceği gibi konsolide finansal durum tablosunun pasifinde yer alacak olan kontrol gücü olmayan paylar 35.400 TL lık tutarının dağılımı şu şekildedir:

B bağlı ortaklığının sermayesinin %20’u	19.500
B bağlı ortaklığının geçmiş yıl karlarının %20’u	12.300
Kontrol gücü olmayan payların yeniden değerlendirme payı	<u>3.600</u>
	35.400 TL

Edinim tarihinde A ana ortaklık ve B bağlı ortaklığın konsolide çalışma kağıtları şu şekilde düzenlenir:

	A şirketi	B şirketi	Düzeltilmeler ve eliminasyonlar		Kontrol gücü olmayan paylar	Konsolide bakiyeler
			Borç	Alacak		
Kasa	196.350	56.100		150.000		102.450
Alıcılar	51.300	13.650				64.950
Stoklar	34.350	24.150	1.500			60.000
Tesis, makine ve cihazlar	150.000	75.000	15.000			240.000
Birikmiş amortismanlar (-)	(31.500)	(15.000)		3.000		(49.500)
Bağlı ortaklıklar			150.000	150.000		
Gerçeğe uygun değer ölçüm farkı			18.000	18.000		
Şerefiye			8.400			8.400
Haklar	0	15.000	4.500			19.500
Toplam varlıklar						445.800
Satıcılar	6.000	9.900				15.900
Borç senetleri	150.000	0				150.000
Sermaye	172.500	97.500	78.000		19.500	172.500
Geçmiş yıl karları	72.000	61.500	49.200		12.300	72.000
Kontrol gücü olmayan payların yeniden değerlendirme payı				3.600	3.600	
Kontrol gücü olmayan paylar						35.400
Toplam kaynaklar						445.800

Bu verilere göre A ana ortaklığının konsolide finansal durum tablosu şu şekilde düzenlenir:

<i>A ANA ORTAKLIK 1 Ocak 2015 TARİHLİ KONSOLİDE FİNANSAL DURUM TABLOSU</i>	
<u>VARLIKLAR</u>	<u>445.800</u>
Kasa	102.450
Alıcılar	64.950
Stoklar	60.000
Tesis, makine ve cihazlar	240.000
Birikmiş amortismanlar (-)	(49.500)
Şerefiye	8.400
Haklar	19.500
AKTİF TOPLAMI	445.800
<u>BORÇLAR</u>	<u>165.900</u>
Satıcılar	15.900
Borç senetleri	150.000
<u>ÖZKAYNAKLAR</u>	<u>279.900</u>
Sermaye	172.500
Geçmiş yıl karları	72.000
Kontrol gücü olmayan paylar	35.400
PASİF TOPLAMI	445.800

Eliminasyon kayıtlarında A ana ortaklığının “Bağlı ortaklıklar Hesabı”ndaki yatırımı ile B bağlı ortaklığının özsermayesi elimine edildiği için, konsolide finansal durum tablosunda, B bağlı ortaklığının özsermayesi yer almaz. Yalnızca kontrol gücü olmayan payların (%20) özkaynak payı pasifte gösterilir. Bu yöntemde şerefiye sadece A ana ortaklığın payını gösterecek şekilde finansal tablolara alındığı için; 8.400 TL olarak raporlanır.

4. SONUÇ

Konsolide finansal tablolar bir ekonomik topluluk içinde yer alan birden fazla işletmenin finansal durumunu gösteren muhasebe raporları olarak ifade edilmektedir. Konsolide finansal tablolar tek bir şirket için düzenlenen tablolar olmayıp, şirketler topluluğu için düzenlenen tablolardır. Konsolide bilgiler olmadan, topluluğun finansal durumu hakkında

Muhasebe ve Finansman Dergisi

bilgi sahibi olmak mümkün değildir. Konsolide bilgiler sayesinde topluluğun gerçek finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışı hakkında güvenilir sonuçlar elde edilir.

Bireysel işletmelerde yöneticiler, ileriye dönük kararlar alırken veya işletmenin mevcut finansal durumunu görmek isterken işletmenin mali tablo verilerine ihtiyaç duyar. İçlerinde birden fazla işletmeyi barındıran ekonomik topluluklarda yöneticilerin alacakları kararların önemi daha da artmaktadır. Çünkü bu gibi ekonomik topluluklarda alınacak olan yanlış bir karar veya topluluğun mevcut mali durumu hakkında yapılacak olan yanlış bir tespit, tek bir işletmeyi değil, zincirleme olarak tüm ekonomik topluluğun geleceğini etkileyecektir. Bu açıdan, ekonomik topluluğun tümünü ilgilendiren bir karar alırken veya ekonomik topluluğun mevcut performansını değerlendirirken, sadece ana şirketin veya bağlı ortaklıklardan birinin finansal tablo verilerine dayanarak sonuca varması, yöneticiyi yanlış kararlara sürükleyecektir. Topluluklara dair kararlar alınırken yöneticiler konsolide finansal tabloların sunduğu bilgilere ihtiyaç duyarlar.

IASB'nin Mayıs 2011'de topluluk muhasebesi için yayınladığı beş standart ile topluluğa dahil işletmelerin finansal raporlarını hazırlama ve sunma ilkelerini açıklığa kavuşturmuştur. Bu standartlar içerisinde yer alan IFRS 10, ana ortaklık- bağlı ortaklık ilişkisini sahiplik yüzdesi yerine kontrol gücü kavramına dayandırmakta ve konsolidasyon prosedürlerini içermektedir.

Topluluk işletmelerinin IASB'nin yayınladığı topluluk muhasebesi standartlarını uygulamaları hem konsolide finansal tablolarının doğru, güvenilir ve gerçeğe uygun sunumunu sağlayacak, hem de bağlı ortaklıkların, iştiraklerin ve iş ortaklıklarının yatırımcı işletmenin finansal tabloların güncel bir şekilde izlenmesine olanak tanıyacaktır.

Türkiye'de konsolide finansal tablo hazırlama yükümlülüğü bulunan topluluk işletmeleri açısından Türk Ticaret Kanunu'nda 2011 yılında yapılan revizyon ile yeni bir dönem açılmıştır. Daha önce yasal mevzuatımızda ayrıntılı yer bulamayan işletme birleşmeleri ve topluluk muhasebesi gibi konular TTK'da artık ele alınmaktadır. Diğer yandan TTK, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'nun uluslararası muhasebe ve finansal raporlama standartlarını Türkçe'ye çevirmek suretiyle yayınladığı TMS/TFRS'leri referans olarak göstermektedir. Bu gelişmeler ülkemizde faaliyet gösteren topluluk işletmelerinin doğru, güvenilir ve gerçeğe uygun finansal raporlama yapmaları açısından atılmış önemli adımlardır.

KAYNAKLAR

IASB (2011), Effect Analysis, IFRS 10 Consolidated Financial statements and IFRS 12 Disclosure of Interests in Other Entities.

KPMG (2012), Konsolidasyon: Tek Bir Kontrol Modeli, UFRS Bülten Temmuz 2012, Sayı 1.

Mackenzie Bruce, Coetsee Danie, Njikizana Tapiwa, Chamboko Raymond, Colyvas Blaise, Hanekom Brandon (2013), Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards, Wiley, USA.

TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolar, 28/10/2011 tarih ve 28098 sayılı Resmi Gazete

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri, 31/03/2006 tarih ve 26125 sayılı Resmi Gazete

Grand Thornton (2011), Under Control: A practical Guide to Applying IFRS 10 Consolidated Financial Statements.

The International Financial Reporting Group of Ernst&Young (2013), International GAAP 2013 Volume 1, Ernst&Young and Wiley, USA.